

KADIN HAREKETİNDE DİRENİŞ TEMSİLİ OLARAK 'DAMIZLIK KIZIN ÖYKÜSÜ'

Aysun EYREK*

Gönderim Tarihi: 21.07.2022 - Kabul Tarihi: 17.08.2022

Eyrek, A. (2022). Kadın hareketinde direniş temsili olarak 'Damızlık Kızın Öyküsü'. *Etkileşim*, 10, 122-142. doi: 10.32739/etkilesim.2022.5.10.172

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Margaret Atwood'un romanından uyarlanan *Damızlık Kızın Öyküsü* televizyon dizisi karakterlerinin kadın hareketinde nasıl toplumsal direnişin temsiline dönüştüğünü ve neyi sembolize ettiğini açıklamaktır. Romanda, totaliter rejimin uygulandığı Gilead hükümetinde, doğurganlığa sahip kadınlar, damızlık kız olarak üst düzey ailelere hizmet etmeleri için verilmektedir. Damızlık kızlar, kırmızı pelerin, çevrelerini görmelerini engelleyen kanatlı beyaz şapka takmak zorundadır. Bu çalışmada, ABD, Arjantin ve Türkiye kadın hareketinde, aktivistlerin protestolar sırasında dizi kostümlerini giydiklerini gösteren haber fotoğrafları Roland Barthes'in göstergibilimsel çözümlemesine dayandırılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, her üç ülkede de dizi kostümünün kadın hakları konusunda bir sembole dönüştüğü, bu sembolün baskıcı ve kadın haklarını kısıtlayan politikalara karşı kadınların "güçlü ve direnişçi" olduklarını sembolize ettiği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Damızlık Kızın Öyküsü*, aktivizm, popüler kültür, feminizm, televizyon.

* Doktor Öğretim Üyesi, Fenerbahçe Üniversitesi, İletişim Fakültesi,
aysun.eyrek@fbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9898-6271

'THE HANDMAID'S TALE' AS A REPRESENTATION OF RESISTANCE IN WOMEN'S MOVEMENTS

Aysun EYREK*

Received: 21.07.2022 - Accepted: 17.08.2022

Eyrek, A. (2022). Kadın hareketinde direniş temsili olarak 'Damızlık Kızın Öyküsü'. *Etkileşim*, 10, 122-142. doi: 10.32739/etkileşim.2022.5.10.172

This study complies with research and publication ethics.

Abstract

The study aims to explain how the characters in the television series *The Handmaid's Tale*, adapted from the novel by Margaret Atwood, became a representation of resistance in women's movement and what they symbolize. In the government of Gilead with a totalitarian regime mentioned in the novel, fertile women are given to serve senior families as a handmaid. They must wear red robes, and white-winged bonnets that prevent them from seeing what is happening around them. In this study, the news photos showing activists wearing the costumes of the series characters' in women's protest movements in the USA, Argentina, and Turkey, were analyzed based on Roland Barthes's semiotics analysis. As a result of the research, it has been revealed that the costumes of the series have become a symbol of women's rights in all three countries and have turned into a representation of women's "strength and resistance" against policies of oppressive and restrictive women's rights.

Keywords: *The Handmaid's Tale*, activism, popular culture, feminism, television.

* Assistant Professor/PhD, Fenerbahçe University, Faculty of Communication, aysun.eyrek@fbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9898-6271

Giriş

Donald Trump'ın 2016'daki başkanlık seçimi kampanyasında yer alan kürtaj karşıtı görüşleri, kadın haklarını geriye götüren seçim vaatleri, ABD'de toplumsal bir tedirginliğe yol açmıştır. 2017 yılında başkan seçilen Trump'ın yemin töreni sonrası tarih olan 27 Ocak 2017'de ABD'nin çeşitli eyaletlerinde binlerce kişinin katıldığı "Women's March (Kadınların Yürüyüşü)" olarak anılan kitlesel bir yürüyüş düzenlenmiştir (Broomfield, 2017). Bu yürüyüşe katılan aktivistlerden bazıları, 2017 yılında yayımlanan ve ABD'de en çok izlenen dizi olarak bilinen (Hersko, 2021) *Damızlık Kızın Öyküsü*'ndeki damızlık kız karakterlerinin kırmızı pelerin ve beyaz şapka kostümlerini giyerek, totaliter ve baskıcı rejimlerde kadınların yaşamlarına müdahale edilmesini, bedenleri üzerinden politika yapılmasını eleştirmişlerdir (CGTN, 2017; Beaumont ve Holpuch, 2018). Dizinin popüler olması üzerine, aynı yıl Margaret Atwood'un romanı da Amazon'a göre en çok okunan/satanlar listesinde yerini almıştır (Trombetta, 2017).

Protestolar sırasında aktivistler tarafından damızlık kızların kostümlerinin kullanılması, ana akım medyanın da ilgisini çekmiş, *BBC*, *CNN*, *The Guardian*, *Independent* gibi medya kuruluşları bu kostümlerin, kadın hakları konusunda sembol olduğunu belirten haberler yapmıştır (Adetunji, 2019; Beaumont ve Holpuch, 2018; Broomfield, 2017; CGTN, 2017; Diaz, 2021). ABD'deki *Women's March* yürüyüşünden sonra Kanada, İrlanda, Arjantin, İngiltere ve Türkiye gibi ülkelerde de özellikle kürtaj hakları ve kadına yönelik şiddete karşı düzenlenen protestolarda söz konusu kostümlerin kullanılması, dizi karakterlerinin uluslararası feminist protesto sembolü olarak yorumlanmasına neden olmuştur (Beaumont ve Holpuch, 2018; Commins, 2021). *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisindeki karakterlerin kostüm tasarımcısı Natalie Bronfman yarattıkları kostümün sadece ABD'de değil, uluslararası kadın hareketinde de gücü ve direnişi temsil eden bir sembol haline gelmesini beklemediklerini ifade etmiştir (Zemler, 2019). Atwood da "Kadınların bunu kullanmasından ve sahiplenmesinden memnunum" şeklinde bir açıklama yapmıştır (CGTN, 2017).

Toplumsal hareketlerde, popüler kültür figürlerinin kullanım amaçları arasında, aktivistlerin kamuoyunun dikkatini çekme, görsel olarak bir anlatı oluşturma, insanları etkileme gibi nedenler bulunmaktadır. 2020 yılında, siyahi bir kişinin (George Floyd) polis tarafından, haksızca öldürülmesi üzerine ABD'de başlayan *BlackLivesMatter* (Siyahların Hayatı Değerlidir) Hareketi'nde de *Spider-Man*, *Batman*, *Superman* ve *Captain America* gibi süper kahramanların kostümleri, aktivistler tarafından protestolarda kullanılmıştır. *Spider-Man* kostümü giyen bir aktivistin megafondan, "You mess with one of us, you mess with all of us (Birimizle uğraşırsan, hepimizle uğraşırsın)" şeklinde seslenişi, 2002 yılında yayınlanan *Spider-Man* filminin repliğini içermektedir (Polo, 2020). İrkçiliğe karşı, anti-kapitalist toplumsal hareketlerde süper kahramanların kullanılması, toplumda adalet arayışını temsil etmekte ve aynı zamanda adaletsizliğe karşı bir kurtarıcının ihtiyacına karşılık gelmektedir (Philips, 2022: 473).

Kavramsal Çerçeve

Marshall McLuhan televizyonun her haneye girerek insanların dünyanın uzak bir noktasında olan bitenden haberdar olmasını, dünyanın küçük bir köye dönüşmesine benzeterek, “global köy” kavramıyla açıklamıştır (1962: 31). Televizyonun yaşamın merkezine nasıl konumlandırıldığını sorgulayan Williams, radyo gibi televizyonun da ev-tabanlı tüketiciliğin şekillendirdiği bir pazara uymak zorunda kaldığını, televizyon teknolojisinin bir yandan kolaylıkla taşınabilecek kadar küçük olmak zorundayken, diğer yandan “kişisel” alımlama koşullarının gereksinimleriyle uyum içinde olmak durumunda kaldığını belirtmiştir (akt. Stevenson, 2015: 40). 2000’li yıllardan sonra özellikle internet tabanlı televizyon yayıncılığının gelişmesi, *Netflix*, *Amazon*, *Disney+* gibi dijital televizyon platformlarının kurulması, televizyon dizilerinin dünyada popüler olmasını sağlamıştır. Bu platformlar aracılığıyla, örneğin ABD yapımı olan bir televizyon dizisi farklı dillere aynı gün tercüme edilerek, aynı anda farklı ülkelerdeki izleyiciyle buluşabilmektedir. Bu da izleyici sayısının artmasını ve dünyanın her yerinde dizilerde yer alan sembol ve karakterlerin taşıdıkları anlamlar hakkında izleyenlerin bilgi sahibi olmasını sağlamıştır.

Popüler kültür ürünü olarak dizi ve filmler, toplumsal hareketlerde taşıdıkları anlam ve gönderilmek istenen mesaj için birer politik araç olmaya başlamıştır. Henry Jenkins (2010), toplumsal hareketlerde aktivistlerin popüler kültür ikonlarının ve mitlerinin politik söylem aracına dönüşmesini “avatar aktivizmi” olarak tanımlamıştır. Jenkins, popüler kültür sembollerini ikona olarak nitelendirirken, ikonaların sosyal adalet arayışında bireyler tarafından birer temsil dönüştürüldüğünü ve mücadeleye hizmete sunulduklarını belirtmiştir (2010). Bu popüler kültür sembollerinin protestolarda kullanılması, aynı zamanda ütopyik/fantezinin dünyayı değiştirme arzusunu nasıl motive ettiğini de göstermektedir. Jenkins, bu sembollerin kullanılmasını geniş kitlelerin dikkatini çekmek, güçlü görseller üretmek olarak açıklamıştır (2010). Avatar aktivizminde popüler kültür öğelerinden yararlanılması, aktivistlerin eylem repertuarları dâhilinde bilinçli olarak tercih ettiği bir iletişim taktiğidir (Kurt ve Ceyhan, 2021:511).

Protestolarda kullanılan popüler kültür sembollerinden en çok bilineni *Anonymous* maskesi adıyla da bilinen Guy Fawkes maskesidir¹. Kapitalist sistemin ve ekonomik krizin halk üzerindeki yıkıcı etkilerinin ne olduğunun bir ifadesi aracına dönüşen *V For Vendetta* (2005) filmi ile popüler olan maske (ince bıyıklı, yanakları hafif pembe, keçi sakallı, alaycı bir gülüşü olan), 2011 yılındaki

¹ Maske ilk olarak 1605 yılında, Gunpowder Plot adlı merkezin başında olan tarihi bir karakter Guy Fawkes tarafından kullanılmıştır (Beer, 2018: 5). İngiltere’deki faşist sistemi eleştiren ve bununla mücadele eden kahraman “V”nin hikayesini anlatan *V for Vendetta* adlı distopik çizgi roman, 1982 yılında Alan Moore tarafından yazılmıştır (Kohns, 2013: 93). Roman, 2006 yılında James McTeigue yönetmeliğinde aynı adla sinemaya uyarlanmıştır. Romanda, “V” Guy Fawkes’in maskesini takmaktadır. Maskenin anti-kapitalist ve sistem karşıtı hacker grubu olan *Anonymous* üyeleri tarafından 2008 yılında kullanılması üzerine maske “Anonymous maskesi” olarak da anılmaya başlamıştır.

Occupy Wall Street (Wall Street’i İşgal Et) Hareketi ’nde sıklıkla aktivistler tarafından kullanılmıştır. Beer, maskenin protestolar sırasında kullanılmasını sosyal adalet talebinin yanında, bireysel ve kolektif bir meydan okumanın görsel bir anlatısı olarak değerlendirerek, bunu “grafik adaleti” olarak tanımlamıştır (2018: 6). Maske aynı zamanda, kimlik mefhumu yerine geçen temsil ilkesine karşı verilen mücadelenin de simgesi haline gelmiştir (Kohns, 2013: 102). Paolo Gerbaudo da toplumsal hareketlerde popüler kültür ürünlerinin sembole dönüşmesini “kolektif kimlik” üzerinden açıklamıştır (2015: 925). Bu sembollerin protestolar sırasında kullanımı ve sosyal medya hesaplarının profil sayfalarının bu sembolere dönüşmesi, aynı amaç için mücadele eden toplumsal hareketler arasında bir bağ kurarak ortak bir kimlik yaratmanın aracı olmuştur (Gerbaudo, 2015: 925-926).

Toplumsal hareketlerde aktivistlerin ya da katılımcıların toplumsal bir konuya ilişkin duydukları öfke, kızgınlık, umut gibi duygularını ifade etmelerinin çeşitli enstrümanları bulunmaktadır. Deborah B. Gould, protestolar sırasında aktivistlerin müzik dinletisi, dans gösterisi ve şiir okuma gibi etkinlikler düzenlemesinin amacını “duyguların ifadesi” olarak açıklamıştır (2009: 213). Aktivistlerin çeşitli araçlar kullanarak, toplumsal bir soruna dikkat çekmek, medyanın gündeminde yer alarak bir bilinç oluşturmak istemelerine dayanan aktivizme “performans aktivizmi” denilmektedir (Gould, 2009; Yu Corrala, 2021). *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterlerinin kostümlerinin de kadın hareketinde bir sembole dönüşmesi bir performans aktivizmi örneği olarak yorumlanmıştır (Yu Carrola, 2021: 101).

Distopik Romandan Uyarlanan *Damızlık Kızın Öyküsü* Dizisi

Kanadalı yazar Margaret Atwood tarafından 1985 yılında kaleme alınan, Türkçeye *Damızlık Kızın Öyküsü* (*The Handmaid’s Tale*) olarak çevrilen roman, feminist distopya örneği olarak ele alınmaktadır. Ütopyalar gelecek tahayyülü kurarken, distopyalar ise karanlık ve korku tablosu çizerler. Atwood “ütopya” ile “distopya” kavramlarını birleştirerek romanın “üstopya” olarak tanımlamaktadır (2011). *Damızlık Kızın Öyküsü*, baskıcı bir rejim altında kadın bedeni üzerinde kurulan iktidarın kötü bir tablosunu çizerken, bu kadar kötü bir tabloda bile bir direniş ve umut olduğunu göstermektedir. Bu nedenle yazar, eserini “üstopya” olarak nitelendirmektedir (Atwood, 2011). Roman, bu zamana kadar kırktan fazla dile çevrilmiş, 2017 yılında da *Amazon’a* göre en çok okunan/satılan kitap olmuştur (Trombetta, 2017).

Romanda aşırı muhafazakâr (Yeni Hıristiyan) *Gilead* hükümetinin, ülkenin yönetimini ele geçirmesi üzerine değişen toplumsal ve sosyal yapının kadınlar üzerindeki etkisi anlatılmaktadır. Bu yeni hükümette, sosyal sınıflar; doğurganlığa sahip damızlık kızlar, üst düzey aileler -komutan ve eşleri (doğurgan olmayan), ev işlerini yapan kadınlar (*marthalar*), eğitimci olarak teyzeler, melekler (askerler) ve gizli polis olan gözlerden oluşmaktadır. Roman, önceki adı *June* olan ve modern bir yaşam sürerken, ülkenin işgali sonrası *Gilead* hüküme-

ti tarafından damızlık kız olarak alıkonan *Offred*'in dilinden okuyucuya aktarılmaktadır. Romanda, *June*'un damızlık kız olmadan önceki yaşamında eşi ve çocuğu ile olan mutlu günlerine, özgür bir kadın olarak sosyal yaşamından anıları içeren kesitlere ara ara yer verilmektedir. Bu da okuyucuya baskıcı rejimler altında yaşayan kadınların yaşamlarının nasıl değiştiğini ve bedenleri üzerinde kurulan tahakkümü anlatmakta, okuyucunun karakter ile empati kurmasını sağlamaktadır.

Damızlık kızlar, hizmet ettikleri -ait oldukları- erkeğin adlarını almaktadır. *Offred*, *Fred*'inki anlamına gelmektedir (Atwood, 2017: 34). *Gilead* hükümetinde, damızlık kızlar hizmet ettikleri aileye bebek dünyaya getirdikten sonra başka bir aileye verilmekte, böylece nüfus artışı ve neslin devamının sağlanması düşünülmektedir. Damızlık kızlar gittikleri her yeni evde yeni isim verildiğinden isimlerinden de yoksun bırakılmaktadır. Damızlık kızlar ile sohbet etmek, arkadaşlık kurmak, göz temasında bulunmak yasaktır. Sistemdeki her bir sosyal sınıfın giydiği kıyafetlerin rengi, modeli tek tiptir. Doğurgan olmayan komutan eşleri mavi renkte (dizide yeşil renkte) kıyafet giyerken, damızlık kızlar kırmızı bir pelerin ve çevrelerinde olan biteni görmelerini engelleyen ve başkalarının da onları gözlemlemesine olanak vermeyen, yanları kanatlı beyaz şapka takmak zorundadır (Özakın, 2019: 499). Romanın başkahramanı *Offred*, alışverişe gitmeden giymek zorunda olduğu kıyafetleri şu sözlerle anlatır:

Kırmızı eldivenler yatağın üzerinde. Onları alıyorum, parmaklarıma tek tek geçirerek giyiyorum. Her şey, yüzümün yanlarındaki kanatlar hariç, bizi belirleyen kanın renginde. Elbise ayak bileklerime uzanıyor, bol, göğüsleri çevreleyen geniş bir bağla toplanıyor, kollar da bol. Beyaz kanatlar da emir gereği; görmemizi engellemek için, görülmemizi de tabii (Atwood, 2017: 20).

Atwood, pek çok totaliter rejimin, insanları kontrol altına almak, onlara hükmetmek için tek tip kıyafete zorladığını belirtmektedir (2011). Atwood, romanda da sosyal sınıflara göre kırmızı-siyah-yeşil-mavi renklerdeki tek tip kıyafetleri karakterlerde kullanarak baskıcı rejimin insanları kontrol altına almasını sembolize etmek istemiştir. Kuralları delen, itaat etmeyen kadınlar "duvar" denilen yerde infaz edilmektedir. Küçük market alışverişi yapmalarına izin verilen damızlık kızlar, duvarda asılı duranları görerek kendilerinin de sonunun ölüm olduğunu bildikleri için kimliklerinden ve bedenlerinden vazgeçmek zorundadır. Bu yeni düzende selamlaşmada "iyi günler" yerine "tohumların kutsansın", "tanrı meyveni kutsasın", "tanrı yolunu açık kılsın" gibi dini referanslı ifadeler kullanılmaktadır (Atwood, 2017: 33). *Gilead* hükümetinin yeni rejiminde, erkeklerin çocuk sahibi olmaması gibi bir durum söz konusu değildir. Doğurganlık bulunmuyorsa bu, kadına içkin bir şey olarak betimlenmiştir (Pak, 2019: 7).

Damızlık kızlar aylık olarak düzenlenen, komutanın eşinin de hazır bulunduğu bir törenle hizmet etmekte oldukları komutan tarafından tecavüze uğrarlar. *Offred*, bir süre hamile kalamayınca, komutanın eşi *Serena Joy* tarafından odaya kapatılır. Çaresiz ve umudu tükenmiş olan *Offred*, odanın tahta döşemesine kazınmış "bu alçakların seni ezmesine izin verme" yazısını bulur ve bir

anda içinde umut yeşerir. Bu düzenden memnun olmayan kişilerin olduğunu ve bu düzene karşı bir direniş olabileceğini düşünür. Bu sırada damızlık kızlar ve yeni rejimden rahatsız olan erkekler tarafından kurulan “Mayday” adlı bir yer altı örgütlenmesi için çalışmalar yapılmaktadır. *Offred*'in tek istediği bu yaşamdan kurtularak kızına ve eski yaşamına yeniden kavuşmaktır.

Roman, aynı adla 1990 yılında Volker Schlöndorff yönetmenliğinde sinemaya, 2017 yılında ise Bruce Miller yapımcılığında senaryolaştırılarak *Hulu* yapım şirketi tarafından diziyeye uyarlanmıştır. Dizi, 2022 itibarıyla birinci ve dördüncü sezonları 10'ar bölüm, ikinci ve üçüncü sezonları 13'er bölüm olmak üzere toplamda dört sezon ve 46 bölümden oluşmaktadır. Beşinci sezonu ise devam etmektedir. Başrolünde Elisabeth Moss'un yer aldığı dizi, toplamda on beş *Emmy* ve iki *Altın Küre* ödülü almıştır (blutv, ty.). Yayınlandığı dönemlerde, 516 milyon dakika izlenme ile internet yayıncılığında en çok izlenen televizyon dizisi olmuştur (Hersko, 2021).

İzleyicilerin, dizideki *Gilead* hükümetinin kadına yönelik baskıcı politikalarını, kadın bedeni üzerinden kurulan iktidar yapısını, kadını değersizleştiren ve yok sayan sosyal yapısını, ülkelerindeki kadına yönelik şiddet ve kadın haklarını kısıtlayıcı politikalar ile özdeşleştirdikleri düşünülmektedir (Commins, 2021: 8). Bu nedenle, dizi büyük bir izleyici kitlesine ulaşmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, dizi karakterlerinin kadın hareketi içinde nasıl bir toplumsal direniş temsiline dönüştüğünü ve neyi sembolize ettiğini ortaya koymaktır. Bunun için araştırmada, *Damızlık Kızın Öyküsü* adlı dizi karakterlerinin kostümlerinin, aktivistler tarafından kullanıldığı, kadına yönelik şiddet ve kürtaj hakkını savunan protestoların basına yansıyan haber fotoğrafları göstergebilimsel analiz ile incelenmiştir.

Göstergebilimsel analizdeki amaç, bir göstergenin ardında yatan mesajları, anlamları gün yüzüne çıkararak anlamlı bir bütün oluşturmaktır. Bir gösterge, gösterenler ile gösterilen üzerine kuruludur (Barthes, 1979: 31). Her bildiri, anlatı, bir anlatım (gösterge) düzlemi ile bir içerik (gösterilen) düzleminin birleşiminden oluşmaktadır (Barthes, 1979: 31). Roland Barthes, bu durumu reklam anlatısı üzerinden açıklayarak, bir anlatının iki bildiri içerdiğini ve reklam dilini kendi özelliği içinde oluşturanın bu üst yığılma olduğunu belirtir (1993: 158). Bu iki anlamlandırmayı da düz anlam ve yan anlam olarak tanımlamıştır (Barthes, 1993: 158). Düz anlam, gösterge neyi temsil ediyorsa onu, yani her dilin aktardığı kabul edilen gerçeğine; yan anlam ise göstergenin nasıl temsil edildiğine işaret etmektedir. Düz anlam, bir göstergeyi insanlar gördüklerinde zihinlerinde oluşan anlamlar bütünü, yan anlam ise (kültüre ve topluma göre farklı anlama gelmekle birlikte) her insanın zihninde farklılıklar şeklinde çözümlenmektedir. Barthes, anlatının düz anlamının gösterenler ile gösterilenlerin birleşiminden oluştuğunu, bir çeşit kopma, uzaklaşma hareketiyle yan anlamın basit bir göstereni durumuna geldiğini, yan anlamının ise bir tek gös-

terenin düz anlamın bütününe yayıldığını belirtmiştir (1993: 159). Barthes aynı zamanda bu durumun sadece reklamda geçerli olmadığını, gazete, film afişi, televizyon, radyo anlatılarında da bulunduğunu, bireyin bir bakıma yan anlamlar uygarlığında yaşadığını ifade etmiştir (1993: 160).

Kadına yönelik şiddete karşı olan ve kürtaj hakkını savunan aktivistler, protestolarda dizi karakterlerinin kostümü olan kırmızı pelerin, beyaz şapka giymektedirler. Protestolarda, bu kostümlerin giyilmesi düz anlamı ile bir kırmızı pelerin ve şapka giyen kadınlar topluluğu değil, ardında yatan yan anlamına göre birer mesaj taşımaktadır. Bunun için araştırmada, mesajların anlamlı olarak incelenmesine en uygun olduğuna karar verilen araştırma yöntemlerinden, göstergebilimsel analiz ile haber fotoğrafları incelenmiştir.

Bu araştırmanın araştırma soruları aşağıdaki gibidir.

S1: *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterleri, kadın hareketinde sembole nasıl dönüşmüştür?

S2: *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisi karakterlerinin kostümlerinin, aktivistler tarafından protestolarda kullanılmasının ardında yatan mesaj ne anlama gelmekte ve neyi temsil etmektedir?

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, televizyon dizi sembollerinin aktivistler tarafından kullanıldığı kadın hareketi protestoları oluşturmaktadır. 2017 yılında Hulu şirketi tarafından yayınlanan *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterlerinin kostümleri, yayımlandığı tarihten sonra tüm dünyada özellikle kadına yönelik şiddet ve kürtaj hakkını savunan protestolarda sıklıkla aktivistler tarafından kullanılmış ve feminist protesto sembolüne dönüşmüştür (Commins, 2021). Toplumsal hareketlerde dizi karakterlerinin kostümlerinin bir sembole dönüşmesi etkisi açısından, bu çalışmada amaçlı örneklem tekniğine göre *Damızlık Kızın Öyküsü* örneklem olarak seçilmiştir. *Damızlık Kızın Öyküsü*, ABD, Kanada, Arjantin, İrlanda, İngiltere ve Türkiye gibi ülkelerde, kadına yönelik şiddet, kürtajı yasaklayıcı/kısıtlayıcı yasalara karşı düzenlenen protestolarda kullanılmıştır (Beaumont ve Holpuch, 2018; Adetunji, 2019; Commins, 2021).

Çalışmada bu ülkeler arasından ABD, Arjantin ve Türkiye olmak üzere üç ülkedeki kadın hareketlerine odaklanılmıştır. Bunun nedeni her üç ülkede de kadın hareketinin, toplumsal etki ve kamuoyu yaratma bakımından etkili ve güçlü olması, aktif olarak kadına yönelik şiddete karşı protestolar düzenlemesidir (Goñi, 2018; ABC/wires, 2019; Yang, 2019; Diaz, 2021).

Veri Toplama Tekniği

Araştırmada veriler, uluslararası fotoğraf ajansı “Getty Images”, haber ajansları “Associated Press” ve “Reuters”ın fotoğraf arşivleri ile *Google* arama

motorunun “görsel arama” özelliği kullanılarak aşağıda verilen kriterlere göre hem Türkçe hem de İngilizce dillerinde arama yapılarak elde edilmiştir.

- *Damızlık Kızın Öyküsü* + (“aktivizm”+ “feminizm”+ “kürtaj”+ “protesto”+ “eylem”+ “Arjantin”+ “ABD”+ “Türkiye”+ “#stopthebans” + “#NiUnaMenos”)
- “The Handmaid’s Tale” + (“activism”+ “feminism”+ “abortion”+ “protest”+ “demonstration”+ “Argentina”+ “USA”+ “Turkey”+ “#stopthebans” + “#NiUnaMenos”)

Arama kriterlerine göre çıkan sonuçlar arasından, araştırma sorularına yanıt verecek aktivistlerin yüzlerinin flu olduğu fotoğraflar çalışma için seçilmiştir. Bilimsel araştırmalarda, haber fotoğraflarının kullanılmasında kaynak belirtildiği sürece telif sorunu bulunmadığı için ayrıca bir izne başvurulmamıştır.

Distopik roman uyarlaması *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisinin Hulu şirketi tarafından 2017 yılında yayınlanması nedeniyle araştırmada örneklem aralığı 2017-2022 yılları arasında, ABD, Arjantin ve Türkiye’de gerçekleşen kadına yönelik şiddet karşıtı, kürtaj hakkını savunan protestolar ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca bu çalışmada, ABD, Arjantin ve Türkiye kadın hareketine odaklanılmıştır. Bu da araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Araştırma Bulguları

Araştırmada örneklem olarak seçilen üç ülkedeki (Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin ve Türkiye) kadına yönelik şiddet karşıtı ve kürtaj hakkını savunan protestolarda aktivistlerin *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisi karakterlerinin kostümlerini giydiklerini gösteren haber fotoğrafları göstergebilimsel analiz ile incelenmiştir. Araştırma bulguları, ABD, Arjantin ve Türkiye olmak üzere, üç ayrı başlık altında aşağıda ayrıntılı olarak verilmektedir.

ABD kadın hareketinde direniş temsili olarak *Damızlık Kızın Öyküsü*

2016 yılında yapılan başkanlık seçimleri ABD’deki kadın hareketini ve politik katılımı yükseltmiştir (Meyer ve Tarrow, 2018: 5). Donald Trump’ın başkanlık yemin töreninden bir gün sonra (21 Ocak 2017) ABD’nin pek çok eyaletinde binlerce kadının katıldığı *Women’s March* olarak anılan kitlesel bir yürüyüş düzenlenmiştir. Özellikle Trump’ın seçim kampanyasında dile getirdiği kürtaj karşıtı görüşlerinin, başkan seçildiğinde o zamana kadar kazanılmış kadın haklarına zarar vereceği düşünülmüş, bu da toplumsal bir tedirginliğe yol açmıştır. Bu yürüyüşe katılan kadınlar, “Make Margaret Atwood Fiction Again (Margaret Atwood’u Yeniden Kurgu Yap)” ve “The Handmaid’s Tale is Not an Instruction Manual (Damızlık Kızın Öyküsü Bir Kullanım Kılavuzu Değildir)” yazılı pankartlar taşımışlardır (Nelson, 2019). Bu yürüyüş, ABD tarihinde bir günlük düzenlenen, en fazla kişinin katıldığı (her yüz Amerikalıdan birisinin katılımı söz konu-

su) yürüyüş olmuştur (Broomfield, 2017). Ayrıca yürüyüş, aktivistler tarafından *Facebook*, *Twitter* gibi sosyal medya kanallarından canlı olarak verilmiştir. Bu sayede binlerce kişi de bu yürüyüşü aynı anda canlı olarak izleme fırsatı bulmuştur (Broomfield, 2017).

2017 yılında aynı zamanda sinema endüstrisinde kadınların yaşadığı tacizin ve tecavüzün faillerinin ifşa edildiği *MeToo Hareketi* başlamıştır. 2019 yılında ise ABD’de kürtajı kısıtlayıcı yasaların eyalet yasalarından geçmesi üzerine, yaklaşık 50 kadar sivil toplum kuruluşunun içinde yer aldığı *#StoptheBans* (*#YasağıDurdur*) çağrısı ile çeşitli eyaletlerde binlerce kişinin katıldığı kitlesel bir yürüyüş düzenlenmiştir (ABC/wires, 2019; Yang, 2019). 1973 yılında yürürlüğe giren ve adı *Roe v. Wade* kararı² olarak anılan, kürtajı anayasal hak olarak koruma altına alan karar Haziran 2022 tarihinde tüm tartışmalara rağmen ABD Yüksek Mahkemesi tarafından yürürlükten kaldırılmıştır (Tharoor, 2022).

Kararın kaldırılması tartışmaları özellikle muhafazakâr Cumhuriyetçi Parti taraftarları arasında yürütülmüştür. 2016 yılında eski Başkan Donald Trump, Anayasa Mahkemesi’ne *Roe v. Wade* kararını bozacak yargıçları atama sözü vermiştir (VOA, 2022). 2016 yılından sonra, Anayasa Mahkemesi’ne muhafazakâr kökenli üç yargıç ataması yapılmış, böylece mahkemede üstünlük sağlanmıştır. Yürürlükten kaldırılan karar, eyaletlerin kendi yasalarında kürtajı yasaklayıcı kararlar almasını desteklemekte ve bu nedenle Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu eyaletlerde kürtajı yasaklayıcı yasaların çıkması beklenmektedir.

Görsel 1. ABD - Washington, 27 Haziran 2017 (Reuters/Aaron P. Bernstein, 2017)

² 1973 yılında, Jane Roe adıyla anılan Norma McCorvey adlı kadın, 1969 yılında üçüncü çocuğuna hamile kalmıştı. Teksas’da kürtaj olmak istemiş, ancak eyalette annenin hayatı tehlikesi bulunuyorsa kürtaja izin veriliyordu. Bunun üzerine eyalet Başsavcısı Henry Wade’e dava açmıştır. 1973 yılında Yüksek Mahkeme kadınların kürtaj hakkını tanıyan kararı almıştır. Bu karar adı *Roe v. Wade* kararı olarak anılmaktadır (BBC, 2022).

27 Haziran 2017 tarihinde Senato’da sağlık harcamaları ile ilgili görüşmeler sürerken, “Planned Parenthood” adlı sivil toplum kuruluşu üyeleri, Senato binasının dışında *Damızlık Kızın Öyküsü*’ndeki dizi karakterlerinin kostümlerini giyerek, kürtajı yasaklayıcı karara karşı protesto düzenlemişlerdir. Planned Parenthood kuruluşu, 1916 yılında kurulan, kürtajı sağlık hakkı olarak gören, aile sağlığı konusunda çalışmaları bulunan bağımsız bir sivil kuruluştur (2022). *Görsel 1*’de görüleceği gibi aktivistler, “I stand with Planned Parenthood (Planlı Ebeveynliği Destekliyorum)” dövizini taşıyarak kürtajı desteklediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 1. ABD’de düzenlenen kadın protestosu haber fotoğrafının düz ve yan anlam dizgeleri

Gösterge		Kırmızı pelerin, beyaz şapka, tek sıra dizilmiş kadınlar, ABD Senato binası, bulutlar, güneş ışığı, gökyüzü, ağaç, döviz.
Birinci Anlam Düzlemi	Düz Anlam	Tek sıraya dizilmiş, kırmızı pelerin giymiş, beyaz şapka takmış, beyaz bir bina önünde duran kadınlar. “I Stand With Planned Parenthood (Planlı Ebeveynliği Destekliyorum)” dövizini taşıyan bir kadın.
İkinci Anlam Düzlemi	Yan Anlam	Baskıcı ve kısıtlayıcı politikalara karşı kadınların güçlü bir şekilde bir arada olduklarına gönderme. Gökyüzünün gri renkte ve kapalı olmasına rağmen, bulutların arasında sızan güneş ışıkları, kürtaj hakkı konusunda bir umut ışığı olduğunu da simgelemektedir.
	Mit	Distopik roman uyarlaması, <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> ’ndeki kadınların özgürlüğünü denetim altına alan yönetime gönderme.
Dizisel Çözümleme		Özgürlük – yasaklayıcı, tahakküm – serbest, korku- cesaret.

Görsel 1’de yer alan haber fotoğrafında, sağlık harcamaları ile ilgili görüşme yapılırken, kadınlar *Damızlık Kızın Öyküsü*’ndeki karakterlere bürünerek, kürtaj hakkını savunduklarını ifade etmek istemişlerdir. ABD’deki kürtaj hakkı protestolarında dizi karakterlerinin kostümlerinin giyilmesi, hem protestolara dikkat çekmeyi amaçlamakta hem de hükümetin kadın bedenini baskılayan kararlarına karşı durulduğunu sembolize etmektedir. Aynı zamanda kadınların bu politikalara karşı bir arada oldukları ve dayanışma içinde güçlü bir şekilde mücadele ettikleri kostümler üzerinden sembolize edilmiştir. Dizi yapımcısı Bruce Miller bir röportajında, *Gilead* hükümetinin, ülkeyi işgal etmesini sağlayan etmenler ile Donald Trump’ın seçimi kazanmasını sağlayan etmenlerin aynı olduğunu ve bu nedenle dizinin pek çok kişi tarafından sahiplenildiğini belirtmiştir (Vineyard, 2017).

Haber fotoğrafı Senato binasını, gökyüzünün kapalı, gri bulutlarını da çerçeveye alacak, ağacı da kapsayacak şekilde yatay bir perspektiften çekilmiştir. Kırmızı pelerin giyen ve taktıkları beyaz şapka nedeniyle yüzleri görünmeyen aktivistlerin, Amerika demokrasinin simgelerinden Senato binasını arkalarına aldıkları fotoğraf, baskıcı ve kısıtlayıcı politikalara karşı kadınların bir arada olduklarını temsil etmektedir. Gökyüzünün gri renkte ve kapalı olmasına rağmen, bulutların arasından sızan güneş ışıkları, kürtaj konusunda Senatoda bir umut ışığı olduğunu da simgelemektedir. Bu fotoğrafta canlı renkli olan damızlık kız kostümünün kırmızısıdır. Bu kostüm, kadınların, kadın haklarını kısıtlayıcı politikalara karşı, kürtaj hakkı konusunda dayanışma içinde oldukları, birlikte güçlü bir şekilde mücadele ettikleri mesajını vermektedir.

Arjantin kadın hareketinde direniş temsili olarak *Damızlık Kızın Öyküsü*

2018 yılında Arjantin’de, Katolik Kilisesi ve Papa’nın desteklemediği, hamileliğin ilk on dört haftasına kadar kürtajın yasallaşmasını öngören kanun tasarisının Senato tarafından reddedilmesi üzerine, önce ülkenin başkenti Buenos Aires’te sonra ülkenin diğer kentlerinde protestolar düzenlenmiştir (Goñi, 2018). Latin Amerika ülkelerinin çoğunda, kürtajı hakını meşrulaştıran bir yasal düzenleme bulunmamaktadır³. Bu nedenle, kürtaj hakkını savunan protestolar sadece Arjantin ile sınırlı kalmayıp, kıta ülkelerine de yayılmıştır (Diaz, 2021). Birleşmiş Milletler’in yayınladığı rapora göre; Latin Amerika, dünyadaki en yüksek kadın cinayeti oranlarına sahip yirmi beş ülkeden on dördünü kapsamaktadır (UN Women, 2021).

25 Temmuz 2018 tarihinde, kürtajı yasallaştıran yasanın yeniden gündeme getirilmesi üzerine aktivistler, siyasiler ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen ve binlerce Arjantinlinin katıldığı kitlesel bir yürüyüş düzenlenmiş, yürüyüşün kitleselleşmesinde sosyal medyanın da etkisi olmuştur (Chenou ve Cepeda Másmela, 2019; Bedrosian, 2022). 2015 yılında, ülkede artan kadın cinayetlerine karşı bir sembole dönüşen on dört yaşındaki Arjantinli Chiara Páez adlı hamile genç bir kadının, erkek arkadaşı tarafından öldürülmesi olayı, kadın hareketinin kitlesel harekete dönüşmesinin başlangıcı olarak ele alınmaktadır (Rullansky ve Valente da Silva, 2019). Bu olaydan sonra sosyal medyada açılan *#NiUnaMenos* (*#BirKişiDahaEksilmeyeceğiz*) etiketi milyonlarca kişi tarafından sosyal medyada paylaşılmış ve bu slogan kadın cinayetlerine karşı ve kürtaj hakkını savunan hareketin öncüsü olmuştur (Chenou ve Cepeda Másmela, 2019; Diaz, 2021; Bedrosian, 2022).

³ Latin Amerika’da kürtajın serbest olduğu ülkeler arasında Küba, Meksika’nın bazı bölgeleri, Guyana bulunmaktadır (Watson, 2021). 2020 yılında geçen yasayla birlikte Arjantin’de on dört haftalık gebeliği sonlandıran hapların kullanılması yasallaşmıştır.

Görsel 2. Arjantin - Buenos Aires, 25 Temmuz 2018 (AP/Natacha Pisarenko, 2018)

Kürtajı yasallaştıran kanun tasarısının Senato tarafından görüşüldüğü 25 Temmuz 2018 tarihinde, Buenos Aires kentinde bir protesto düzenlenmiştir. Bu yürüyüş sırasında #NiUnaMenos (#BirKişidahaEksilmeyeceğiz) etiketinin sosyal medyada paylaşılması, yürüyüşün dünyada duyulmasını sağlamıştır. Görsel 2’de görüleceği gibi, bu protestoda aktivist kadınlar *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterlerinin kostümlerini giyerek, yasanın geçmesi taleplerini sembolik olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Arjantin’de düzenlenen kadın protestosu haber fotoğrafının düz ve yan anlam dizgeleri

Gösterge		Kırmızı pelerin, beyaz şapka, siyah pantolon, siyah t-shirt, tek sıra dizilmiş yolda yürüyen kadınlar, yol çizgisi.
Birinci Anlam Düzlemi	Düz Anlam	Tek sıra şeklinde, aynı kıyafetleri giymiş karşıdan karşıya geçen kadınlar topluluğu.
İkinci Anlam Düzlemi	Yan Anlam	Kadın bedenini denetim altına alan kürtaj hakkının yasallaştırılması. Zorlayıcı ve baskıcı politikalara karşı kadınların bir arada olması. Kadın mücadelesinin tarihi bir sürece dayanması
	Mit	Distopik roman uyarlaması, <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> ’ndeki kadınların özgürlüğünü denetim altında tutan yönetime gönderme. Kırmızı pelerin ve beyaz şapka ile kadın bedenini denetim altına alan hükümetlere gönderme yapılmak istenmiştir.
Dizisel Çözümleme		Özgürlük – yasaklayıcı, tahakküm – serbest, korku- cesaret.

Haber fotoğrafından da görüleceği gibi aktivistlerin tek tip kıyafet giymeleri (kırmızı pelerin ve beyaz şapka, siyah pantolon ve t-shirt), kamuoyuna bir mesaj verme gayesi taşımaktadır. Barthes'ın işaret ettiği gibi, her gösterge ardında bir mesaj barınmaktadır. Bu fotoğrafın ardında yatan mesaj, kadın bedeni üzerindeki denetim hakkının kadınlarda olması gerektiğidir. Dizi karakterlerinden esinlenen aktivistler, dizideki gibi Arjantin hükümetinin kadın yaşamı üzerinde baskıcı politikalar uyguladığını ironik bir şekilde, kostümler üzerinden ifade etmişlerdir.

Aktivistlerin giydikleri kırmızı pelerin, beyaz şapka kostümü düz anlamı ile yolda yürüyen kırmızı pelerin ve şapka giyen kadınlar olarak okunmaktadır. Yan anlamında ise dizideki *Gilead* hükümetine gönderme yapılarak, kadınların kadın bedeni üzerinde yürütülen politikalara karşı oldukları belirtilmektedir. Haber fotoğrafının, yan açıdan (kadınların yolda yürürken) çekilmesi, kadın mücadelesinin bir süreç olduğunu ve kadınların bu zorlu yolda kararlı bir şekilde yürüdüklerini temsil etmektedir. Yine yol çizgisindeki beyaz- gri/siyah alanlar, kürtaj ve kadın bedeni konusundaki politikalara gönderme yapmaktadır.

Kürtaj hakkını savunan kadın hareketi, 2018 yılından bu yana, etkili protestolarla ve kamuoyu oluşturma gücü sayesinde on dört haftaya kadar olan kürtaj hakkının, Katolik Kilise'nin karşı çıkmasına rağmen, 2020 yılında Senato'da yasallaşmasını sağlamıştır. (BBC, 2020). Ayrıca Cumhurbaşkanı Alberto Fernandez'in kürtajı desteleyen açıklamalarda bulunması da bu yasanın geçmesinde etkili olmuştur.

Türkiye kadın hareketinde direniş temsili olarak *Damızlık Kızın Öyküsü*

Türkiye'de 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi tarafından yapılan araştırmaya göre her on kadından dördü eşi ya da birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmaktadır (Yüksel Kaptanoğlu vd. 2014: 7). Türkiye İçişleri Bakanlığı verilerine göre; 2019 yılında 336 kadın, 2020 yılında ise 268 kadın öldürülmüştür (Satıl, 2021). Eşleri ve yakınları tarafından öldürülen kadınların istatistiki bilgilerini dijital olarak tutan *anitsayac.com* web sitesinde yer alan bilgilere göre; 2020 yılında 413 kadın, 2021 yılında 425 kadın, 2022 yılı Temmuz ayına kadar toplam 224 kadın öldürülmüştür (Anıt Savaş, 2022).

Kadın cinayetlerinin son dönemde artması, mahkemelerde katillere haksız tahrik ve iyi hal indiriminin uygulanması, kadına yönelik şiddetle mücadele eden sivil toplum kuruluşları ve kadın örgütleri tarafından protesto edilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele için daha fazla yasal yaptırım uygulanmasını isteyen aktivistler, Türkiye'nin çeşitli kentlerinde protestolar düzenlemişlerdir. Bu protestoları organize eden gruplardan birisi de *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterlerinin kostümlerini giyerek protestolara katılan Kampüs Cadıları adlı bağımsız kadın grubu olmuştur.

Görsel 3. Taksim, İstanbul, 15 Ağustos 2021 (Kampüs Cadıları, ty.)

Kampüs Cadıları, kadın olmaktan kaynaklı sınıflarda, okullarda, yurtlarda ve sokakta yaşanan şiddete, tacize ve tecavüze karşı bir araya gelerek mücadele etmek için toplanan üniversiteli kadın öğrencilerden oluşan bir gruptur. 15 Ağustos 2021 tarihinde, İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde yer alan İstiklal Caddesi'nde bir araya gelen grup üyeleri, *Damızlık Kızın Öyküsü* dizi karakterlerinin kostümlerini giyerek sokakta, evde, hayatın her alanında kadına yönelik şiddete, tacize ve tecavüze karşı bir protesto eylemi düzenlemişlerdir.

Tablo 3. Türkiye'de düzenlenen kadın protestosu haber fotoğrafının düz ve yan anlam dizgeleri

Gösterge		Kırmızı pelerin, beyaz şapka, tek sıra dizilmiş kadınlar, kalabalık bir cadde.
Birinci Anlam Düzlemi	Düz Anlam	Cadde üzerinde kırmızı pelerin, beyaz şapka takmış, tek sıraya dizilmiş kadınlar.
İkinci Anlam Düzlemi	Yan Anlam	Kadın haklarını kısıtlayıcı, baskılayıcı politikalara, kadın cinayetlerine, haksız tahrik indirimine karşı kadınların bir arada oldukları, kadınların görünmez değil görünür olduklarına gönderme.
	Mit	Distopik roman uyarlaması, " <i>Damızlık Kızın Öyküsü</i> "ndeki kadınların özgürlüğünü denetim altına alan yönetime gönderme.
Dizisel Çözümleme		Özgürlük – yasaklayıcı, tahakküm – serbest, korku- cesaret.

Türkiye’deki protestoda aktivistler, Arjantin ve ABD’den farklı olarak kürtaj konusunda değil, kadın cinayetlerine ve mahkeme kararlarına karşı olduklarını ifade etmek için dizi karakterlerinin kostümlerini giymişlerdir. Kadınlar, kadın olmaktan kaynaklanan, patriarkal düzende kadını ikincil gören, kadına yönelik şiddete, işlenen cinayetlere karşı olduklarını belli etmek, bu konuda dikkat çekmek için dizi karakterlerini kullanmışlardır.

Kırmızı pelerin ve beyaz bone takan aktivistler İstanbul’un günün her saatinde kalabalık ve hareketli olan caddesinde protesto düzenleyerek, damızlık kızların yaşamın içinde olduğunu, görünmez değil görünür olduğunu belirtmek istemişlerdir. Fotoğraf ayrıca caddeyi boydan boya görünür kılacak biçimde çerçevelenmiştir. Bu açı, kadın haklarını kısıtlayıcı ve baskılayıcı politikalara karşı kadınların hak arama mücadelesinin tarihsel bir sürece dayandığını, uzun bir yol olduğunu temsil eder niteliktedir. Düz anlamda fotoğraf, kalabalık bir caddede yan yana dizilmiş kırmızı pelerin ve bone takmış kadınları anlatmaktadır. Yan anlamında ise bedenleri üzerinden kurulan iktidar yapılarına karşı bir araya gelen, bunun için mücadele eden kadınları temsil etmektedir.

Sonuç

İnternet yayıncılığının gelişmesi, *Netflix*, *Amazon*, *Disney+* gibi dijital televizyon yayını yapan platformların kurulması, televizyon dizilerinin tüm dünyada popüler olmasını sağlamıştır. Marshall McLuhan’ın televizyon için söylediği “global köy” (1962: 31) kavramını, diziler üzerinden dile getirmek mümkündür. Dünyanın herhangi bir yerindeki kişi, ABD’de üretilen televizyon dizisini, bu platformlar sayesinde aynı gün izleyebilmektedir. Bu da bazı dizilerin dünya genelinde izleyici kitlesi kazanmasını sağlamıştır.

Televizyon dizilerinin popüler olmasının etkilerinden birisi de dizi karakterlerinin, toplumsal hareketlerde aktivistler tarafından politik bir ifade aracına dönüştürülmesi olmuştur. 2016 yılında Donald Trump’ın seçim kampanyasındaki kadın haklarını geriye atacak seçim vaatleri vermesi ve sonrasında başkan seçilmesi, ülkede kadın hakları konusunda toplumsal bir tedirginliğe yol açmıştır. 2017 yılında *Hulu* yapım şirketi tarafından yayınlanan *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisi, totaliter bir rejim altında yaşayan kadınların bedenlerinin rejim tarafından tahakküm altına alınmasını ve doğurganlığa sahip kadınların damızlık kız olarak üst düzey ailelere bebek dünyaya getirmek üzere hizmet vermesini anlatmaktadır.

Trump’ın 2017’de başkan seçilmesiyle birlikte, ülkenin kadın hakları politikalarını eleştiren *Women’s March* yürüyüşü düzenlenmiştir. Bu yürüyüşte, aktivistler *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisinde yer alan damızlık kız karakterlerinin kostümlerini (kırmızı pelerin ve çevrelerinde olan biteni görmelerini engelleyen beyaz kanatlı şapka) giyerek Trump yönetimine mesaj vermek istemiştir. Bu çalışmada da ABD, Arjantin ve Türkiye kadın hareketinde, dizi karakterlerinin nasıl direniş temsiline dönüştüğü ve neyi sembolize ettiği ortaya konulmaya

çalışılmıştır. Örneklem olarak seçilen ABD, Arjantin ve Türkiye’de 2017 yılından sonra kadına yönelik şiddete karşı ve kürtaj hakları konusunda düzenlenen protestolarda, aktivistlerin dizi karakterlerinin kostümlerini giydiklerini gösteren haber fotoğrafları göstergebilimsel çözümleme tekniği ile incelenmiştir. Haber fotoğraflarının göstergebilimsel çözümlemesinde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmektedir:

- ABD’deki protestonun haber fotoğrafı, damızlık kız kostümü giyen aktivistleri Senato binası önünde, yüzleri görünmeyecek şekilde ve gri bulutların hâkim olduğu gökyüzünü de fotoğraf çerçevesi içine alacak biçimde çekilmiştir. Senato binasının önünde aktivistlerin gösterilmesi, kadın bedeni politikalarına ve baskıcı politik kararlara kadınların karşı olduğunu temsil etmektedir. Ayrıca kapalı ve gri gökyüzünden sızan güneş ışıklarının da gösterildiği fotoğraf, kürtaj hakkı konusunda Senatoda bu konuda karşı görüş olmasına rağmen, bir umut ışığı olduğunu da sembolize etmektedir.
- Arjantin’deki protestonun haberinde, damızlık kız kostümü giyen aktivistler bir yaya geçidinden arka arkaya sıralanmış bir şekilde karşıya geçerken fotoğraflanmıştır. Düz anlamı ile yolda yürüyen kırmızı pelerinli kadınlar anlamına gelen fotoğrafın, yan anlamı ise romandaki (dizideki) *Gilead* rejimine gönderme yapılarak kadın bedeni üzerinden yürütülen politikalara karşı kadınların bir arada oldukları gösterilmektedir. Haber fotoğrafının yan açıdan (kadınların yolda yürürken) çekilmesi, kadın mücadelesinin bir süreç olduğunu ve kadınların bu zorlu yolda kararlı bir şekilde yürüdüklerini temsil etmektedir.
- Türkiye’deki protestonun haber fotoğrafı, damızlık kız kostümü giymiş aktivistleri İstanbul’un en kalabalık ve işlek caddesi üzerinde dururken göstermektedir. Ayrıca fotoğraf, yan açı ile caddeyi de içine alan bir çerçeve ile sunulmuştur. Hem Arjantin hem de Türkiye’deki haber fotoğrafının “yol”u da kapsayacak şekilde sunulması, kadın hakları mücadelesinin tarihsel sürece dayandığı ve zor yollardan geçtiğini temsil etmesi şeklinde yorumlanmıştır.

Her üç ülkedeki kadın hareketinde, protestolar sırasında kullanılan *Damızlık Kızın Öyküsü* dizisinin karakter kostümlerinin protestolara dikkat çekmek, hükümetlerin kadın bedenini baskı altına alan kararlarına karşı olunduğunu vurgulamak, kadınların bir arada olduğunu ifade ederek hakları konusunda “güçlü” bir duruş ve “direniş” gösterdiklerini sembolize ettiği tespit edilmiştir. Protestolarda bu kostümlerin giyilmesinin düz anlamı kırmızı pelerin giyen ve beyaz şapka takan kadınlar topluluğuna karşılık gelirken, yan anlamı ise bu kostümün bir sembole dönüşerek kadınların “güçlü” olduklarına ve “direniş” gösterdiklerine karşılık geldiği ortaya konulmuştur.

Kaynakça

ABC/wires. (15 Mayıs 2019). Alabama state Senate passes near total abortion

- ban with no exception for rape victims. *ABC News*. <https://www.abc.net.au/news/2019-05-16/alabama-ban-on-nearly-all-abortions-in-gop-governors-hands/11117568>. 2 Temmuz 2022.
- Adetunji, J. (3 Haziran 2019). The Handmaid's Tale: Symbols of protest and medieval holy women. *The Conversation*. <https://theconversation.com/the-handmaids-tale-symbols-of-protest-and-medieval-holy-women-118471>. 2 Temmuz 2022.
- Anıt Savaş. (2022). Şiddetten ölen kadınlar için dijital anıt. *Anıt Savaş*. <http://anitsavac.com/?year=2022>. 10 Temmuz 2022.
- Atwood, M. (14 Ekim 2011). Margaret Atwood: The road to Utopia. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/books/2011/oct/14/margaret-atwood-road-to-utopia>. 5 Haziran 2022.
- _____ (2017). *Damızlık kızın öyküsü* (S. Altınçekiç ve Ö. Kabakçioğlu, çev.) İstanbul: Doğan Kitap.
- Barthes, R. (1979). *Göstergebilim ilkeleri* (B. Vardar ve M. Rifat, çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- _____ (1993). *Göstergebilimsel serüven*. (M. Rifat ve S. Rifat, çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- BBC. (30 Aralık 2020). Arjantin kürtajı yasallaştırdı, Latin Amerika'da 'domino etkisi görülebilir'. *BBC Türkçe News*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55484904>. 2 Temmuz 2022.
- _____ (24 Haziran 2022). Roe v Wade: What is US Supreme Court ruling on abortion?. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-54513499>. 10 Temmuz 2022.
- Beaumont, P. ve Holpuch, A. (3 Ağustos 2018). How The Handmaid's Tale dressed protests across the world. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/03/how-the-handmaids-tale-dressed-protests-across-the-world>. 2 Temmuz 2022.
- Bedrosian, A. (2022). How #NiUnaMenos used discourse and digital media to reach the masses in Argentina. *Latin American Research Review*, 100-116.
- Beer, A. (2018). Just(ice) smiling? Masks and masking in the Occupy-Wall Street protests. *European Journal of American Studies*, 13(4), 1-14.
- Bernstein, A. P. (2017). Women dressed as handmaids from the novel, film and television series "The Handmaid's Tale" demonstrate against cuts for Planned Parenthood in the Republican Senate healthcare bill at the U.S. Capitol in Washington, U.S., June 27, 2017 [Fotoğraf]. *Newsweek*. <https://d.newsweek.com/en/full/629788/handmaids-tale-protests.webp?w=737&f=59d0e2460f9bc70192bde70d97abfcc1>
- blutv. (tarih yok). The Handmaid's Tale. *blutv*. https://www.blutv.com/diziler/yabanci/the-handmaids-tale?gclid=CjwKCAjww8mWBhABEiwAl6-2RYRiRriJxo9k-lNqAVTtOs-czo5SWS6XcPk1-jazah82wxb0CWptiRx0cK98QAvD_BwE. 10 Temmuz 2022.

- Broomfield, M. (23 Ocak 2017). Women's March against Donald Trump is the largest day of protests in US history, say political scientists. *Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/americas/womens-march-anti-donald-trump-womens-rights-largest-protest-demonstration-us-history-political-scientists-a7541081.html>. 11 Temmuz 2022.
- CGTN. (3 Ekim 2017). Margaret Atwood hails 'The Handmaid's Tale' protesters. *China Global Television Network*. <https://news.cgtn.com/news/3563544d79597a6333566d54/index.html>. 9 Temmuz 2022.
- Chenou, J.-M., ve Cepeda Másmela, C. (2019). #NiUnaMenos: Data activism from the global south. *Television & New Media*, 396-411.
- Commins, J. (2021). Composing the Handmaid: From graphic novel to protest icon. Comics grid. *Journal of Comics Scholarship*, 1-13.
- Diaz, J. (15 Ekim 2021). How #NiUnaMenos grew from the streets of Argentina into a regional women's movement. *NPR*. <https://www.npr.org/2021/10/15/1043908435/how-niunamenos-grew-from-the-streets-of-argentina-into-a-regional-womens-movement>. 8 Temmuz 2022.
- Gerbaudo, P. (2015). Protest avatars as memetic signifiers: Political profile pictures and the construction of collective identity on social media in the 2011 protest wave. *Information, Communication & Society*, 18(8), 916-929.
- Goñi, U. (9 Ağustos 2018). Argentina senate rejects bill to legalise abortion. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/09/argentina-senate-rejects-bill-legalise-abortion>. 8 Temmuz 2022.
- Gould, D. B. (2009). *Moving Politics*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hersko, T. (18 Haziran 2021). 'The Handmaid's Tale' shoots to the top of Nielsen's Streaming Ratings. *IndieWire*. <https://www.indiewire.com/2021/06/handmaids-tale-nielsen-streaming-ratings-1234645256/>. 8 Temmuz 2022.
- Jenkins, H. (21 Eylül 2010). Avatar activism and beyond. http://henryjenkins.org/blog/2010/09/avatar_activism_and_beyond.html. 8 Temmuz 2022.
- Kampüs Cadıları (tarih yok). <https://twitter.com/KampusCadilari> (topluluk sayfası).
- Kohns, O. (2013). Guy Fawkes in the 21st century a contribution to the political iconography of revolt. *Image & Narrative*, 14(1), 89-104.
- Kurt, G. ve Ceyhan, A., İ. (2021). Ağ toplumunun başka bir yüzü: Avatar aktivizmi ve Joker (2019) imgelemi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(2), 505-520.
- McLuhan, M. (1962). *Gutenberg galaxy: The making of typographic man*. Kanada: University of Toronto Press.
- Meyer, D. S. ve Tarrow, S. (2018). Introduction. D. S. Meyer ve S. Tarrow (der.) *The resistance: The dawn of the anti-Trump opposition movement* (1-26). New York: Oxford University Press.

- Nelson, C. (4 Mart 2019). Margaret Atwood: The Handmaid's Tale feels real in 2019, but the solution won't come from novels. *The Conversation*. <https://theconversation.com/margaret-atwood-the-handmaids-tale-feels-real-in-2019-but-the-solution-wont-come-from-novels-112854>. 8 Temmuz 2022.
- Özakın, D. (2019). "Damızlık Kızın Öyküsü": Arendt'in doğarlık düşüncesi karşısında yeniden üretim mülkü olarak beden. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 495-514.
- Pak, M. D. (2019). Feminist distopyada iktidar, baskı ve direniş: Damızlık Kızın Öyküsü. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı, 1-11.
- Philips, M. (2022). Violence in the American imaginary: Gender, race, and the politics of superheroes. *American Political Review*, 116(2), 470-483.
- Pisarenko, N. (2018). Pro-abortion activists in favor of decriminalizing abortion wear costumes from "The Handmaid's Tale" in Buenos Aires last year [Fotoğraf]. *The Washington Post*. https://www.washingtonpost.com/rf/image_960w/2010-2019/Wires/Images/2018-07-25/AP/APTOPIX_Argentina_Abortion_65644.jpg-2a0c2.jpg
- Planned Parenthood. (2022). Who we are. *Planned Parenthood*. <https://www.plannedparenthood.org/about-us/who-we-are>. 7 Temmuz 2022.
- Polo, S. (4 Haziran 2020). Superhero iconography is popping up on both sides of America's Black Lives Matter protests. *Polygon*. <https://www.polygon.com/comics/2020/6/4/21280274/spider-man-punisher-joker-batman-black-lives-matter-protests>. 13 Haziran 2022.
- Rullansky, I. ve Valente da Silva, M. (2019). NiUnaMenos: Aesthetics and Performance in Argentina's Pro-abortion Movement. *Theft: Graduate Students Anthropology Conference at The New School* (1- 20). New York: The New School.
- Satıl, C. (8 Mart 2021). Türkiye'de kadın cinayetleri. *Doğruluk Payı*. <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-de-kadin-cinayetleri>. 10 Temmuz 2022.
- Stevenson, N. (2015). *Medya kültürleri* (G. Orhon, ve B. E. Aksoy, çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Tharoor, I. (27 Haziran 2022). The Supreme Court turns the U.S. into a cautionary tale. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/06/27/global-abortion-reproductive-rights-united-states-cautionary/>. 6 Temmuz 2022.
- Trombetta, S. (12 Aralık 2017). Amazon's most-read book of 2017 is still super relevant, 22 years after its release. *Bustle*. <https://www.bustle.com/p/the-handmaids-tale-is-the-most-read-book-of-2017-according-to-amazon-data-7546891>. 12 Temmuz 2022.
- UN Women. (12 Ekim 2021). Supporting rural and Indigenous women in Argentina as gender-based violence rises during the COVID-19 pandemic. *UN Women*. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2021/10/feature-supporting-rural-women-in-argentina-as-gender-based-violence-rises>. 3 Temmuz 2022.

- Vineyard, J. (18 Haziran 2017). 'The Handmaid's Tale' showrunner Bruce Miller on the season 1 finale. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2017/06/18/arts/television/the-handmaids-tale-finale-showrunner-interview.html>. 9 Temmuz 2022.
- VOA. (24 Haziran 2022). ABD'de kürtaj artık anayasal bir hak. *Reuters*. <https://www.amerikaninsesi.com/a/abdde-kurtaj-artik-anayasal-hak-degil/6631853.html>. 1 Temmuz 2022.
- Watson, K. (5 Mart 2021). Arjantin'de kürtaj yasağının kalkması komşu ülkeleri de etkileyebilir mi?. *BBC Türkçe News*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56285721>. 1 Temmuz 2022.
- Yang, M. (21 Mayıs 2019). 'Stop the bans': Abortion rights activists rally across the US. *Aljazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2019/5/21/stop-the-bans-abortion-rights-activists-rally-across-the-us>. 2 Temmuz 2022.
- Yu Carrola, M. (2021). Activists in red capes: Women's use of The Handmaid's Tale to fight for reproductive justice. *The Journal of Undergraduate Ethnography*, 11(1), 89-107.
- Yüksel Kaptanoğlu, İ., Çavlin, A. ve Ergöçmen, A. (2014). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması raporu*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Zemler, P. E. (3 Temmuz 2019). The Handmaid's Tale: Costume designer Natalie Bronfman on dressing dystopia. *Vogue*. <https://www.vogue.fr/fashion-culture/article/the-handmaids-tale-costume-designer-natalie-bronfman-on-dressing-dystopia>. 25 Haziran 2022.

Etik Kurul Onayı: Etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.

Çıkar çatışması: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal destek: Finansal destek bulunmamaktadır.

Ethics committee approval: There is no need for ethics committee approval.

Conflict of interest: There are no conflicts of interest to declare.

Financial support: No funding was received for this study.

